

YUNANİSTAN'DA FİLORTODOKS KOMPLO'NUN ORTAYA ÇIKIŞI (1839) VE OSMANLI İMPARATORLUĞU

Bülent AKYAY*

Özet

1821 yılında başlayan Yunan İhtilâli, Osmanlı Devleti tarafından bir türlü bastırılmayınca Rusya ve İngiltere'nin müdahalesi ve ardından Fransa'nın da onlara katılmasıyla uluslar arası bir mesele haline geldi. Bu güçlerin yardımıyla sonuçta onların himayesinde bağımsız bir Yunanistan ortaya çıkarıldı. İhtilal sırasında bu güçlere dayanarak siyaset yapan Yunanlı hizipler, bağımsızlığın ardından ülkede bu güçlerin adını taşıyan partiler haline gelmişlerdi. Koruyucu Güçlerin mutlak monarşi rejimini Yunanistan için uygun görmeleri üzerine Baviera kraliyet ailesinden Prens Otto Yunanistan Kralı olarak seçildi. Böylece 1833'den itibaren Yunanistan'da Baviera idaresi hâkim oldu. Bavyalıların icraatları özellikle Rus yanlılarından oluşan ve Ortodoksluğu korumayı ve yüceltmeyi amaçlayan Rus Partisini memnun etmiyordu. Nihayetinde Rusofillerden bazıları Filortodoks Cemiyeti kurarak Ortodoksluğu üstün kılmak adına bir komploya kalkıştılar. Hazırladıkları komplo başarısız oldu. Bu makalede Filortodoks Cemiyetin ortaya çıkışı ve komplo hakkında bilgi verilmesinin yanısıra komplonun Osmanlı Devleti'ni ilgilendiren yönü ve Osmanlı devlet adamlarının komploya karşı tepkisi üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Yunanistan, Rusofil, Filortodoks Cemiyeti, Osmanlı İmparatorluğu.*

Abstract

The Emergence of Philorthodox Conspiracy in Greece (1839) and Ottoman Empire

The failure of suppressing the Greek revolt which began in 1821, by the Ottoman Empire led to the intervention of Russia and England, and then by joining of France, became an international issue. Eventually under the auspices of these Powers an independent Greece was created. The Greek political factions based on these Powers during the Revolution had become political parties bearing the name of each of these Powers after the independence. The Protecting Powers accepted the absolute monarchy as an appropriate regime for Greece and chose Prince Otto from the Bavarian royal family as King of Greece. Thus, since 1833 Greece has been dominated by the Bavarian authorities. Bavarian administration did not satisfy in particular the Russian Party intending to protect and to exalt Orthodoxy. At the end by establishing Philorthodox Society some of the Russophiles attempted a conspiracy in the name of dominance of Orthodoxy. Prepared plot failed. In this article, as well as giving information about the emergence of Philorthodox Society and the conspiracy prepared, the aspects of the conspiracy against the Ottoman Empire and the response of Ottoman statesmen will be focused.

Key-words: *Greece, Russophile, Philorthodox Society, Ottoman Empire.*

---

* Arş. Gör. Dr., Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı, Bornova – İZMİR b.akyay@gmail.com

Giriş

Osmanlı İmparatorluğu'nun 1821 yılında başlayan Yunan İhtilâlini bastıramamış olması, özellikle 1826'dan itibaren, önce Rusya ve İngiltere, ardından da Fransa'nın bu devletlere katılmasıyla birlikte Yunan meselesini uluslararası bir mesele haline getirdi¹. Bu güçlerin yoğun diplomatik ve askerî müdahaleleri sonucunda tam bağımsız bir Yunanistan devleti ortaya çıkarılmış oldu.

Yunan ihtilâlinin aleyhlerine döndüğü günlerde, Nisan 1827'de, Troizêna'da (Damala) toplanan Rumlar, Yunan davasına Rus yardımını sağlar umuduyla Rusya'nın eski dışişleri bakanı Kont İöannês Kapodistrias'ı yedi yıllık bir süre için Yunanistan Başkanı olarak seçtiler². Kapodistrias başkanlık görevine başlamakta acele etmeyerek önce Rus hizmetinden ayrılmak için Petersburg'dan izin istedi. Kapodistrias demokratik devletten değil, demokratik bir toplumdaki yeni bir düşüncenin adamı idi. 1828 yılı Ocak ayında Yunanistan'a gelen Kapodistrias Yunan cumhuriyetinin ilk başkanı olarak 1828-1831 yılları arasında Rus yanlısı bir duruş ve otoriter bir anlayışla ülkeyi yönetti³.

Ruslarla yaptığı savaşta başarı gösteremeyen Osmanlı Devleti ise 14 Eylül 1829 tarihinde Edirne Antlaşmasını imzaladı⁴. Edirne Antlaşması'na göre Yunanistan'la ilgili olarak, Fransa'nın da tasvip ettiği, İngiltere ve Rusya arasında imzalanmış 4 Nisan 1826 tarihli Petersburg Protokolü tanındı. Lâkin bu antlaşmadan 5 ay sonra 3 Şubat 1830 tarihinde, İngiltere, Fransa ve Rusya arasında imzalanan yeni Londra Protokolü ile bağımsız bir Yunanistan devletinin kurulduğu ilân edilerek Yunanistan'ın yönetim şekli, sınırları ve uluslararası arenadaki bağımsızlığı tanındı⁵.

Bu yeni protokolün kabul edilmesine sebep 1828-1829 Osmanlı-Rus Harbi'nin Rusya'nın galibiyeti ile sonuçlanması üzerine Balkanlar'daki Rus nüfuzunun artması ve Yunan bağımsızlığının Rusya sayesinde kazanıldığı fikrinin ağırlık kazanması oldu. İşbu halde İngiltere ortaya çıkan bu duruma müdahale etmesi gerektiğini düşünerek Yunanistan'ın geleceği hususunda tekrar öncelik almak istedi. İngilizlerin maksadı, öncelikle Yunan meselesini Edirne Antlaşması

¹ Hatipoğlu 1988, 17.

² Despotopoulos 1980a, 479-480; Woodhouse 1973, 330-350; Driault ve L'Héritier 1925, I, 351; Dakin 1972, 56; Todorov 1995, 16.

³ Despotopoulos 1980a, 480-489; Woodhouse 1973, 387-408; Dakin 1972, 58-59; Todorov 1995, 20; Svoronos 1988, 45.

⁴ Antlaşma için bkz., *Muahedat Mecmuası* 2008, IV, 70-83; Noradounghian 1897-1903, II, 166-174; Turan 1951, 111-151; Crawley 1973, 142-173; Despotopoulos 1980b, 535-536; Driault ve L'Héritier 1925, I, 409-453; Dakin 1972, 57-61; Hatipoğlu 1988, 25.

⁵ Dakin 1972, 61; Hatipoğlu 1988, 25; Svoronos 1988, 45; Öreç 2009, 184.

içeriğinden ayırmak ve akabinde muhtar Yunanistan'a tam bir bağımsızlık sağlamak oldu⁶.

Bunun üzerine 1829 yılı sonlarında İngiltere'nin liderliğinde müttefik devletlerin temsilcileri, Yunan meselesi gündemiyle Londra'da toplandılar⁷. Görüşmelerin ardından Yunanistan'a tam bağımsızlık veren 3 Şubat 1830 tarihli protokol kabul edildi. Bu protokole bağlı olarak düzenlenen ikinci protokolda ise ilk protokolün Yunanistan'ın yönetim şekline dair olan 3. maddesi gereği Yunanistan'a egemen bir Prens tayin etmek üzere adaylar arasından Saxe-Coburg hanedanından Prens Leopold'ün seçildiği ve ona verilen "Yunanistan'ın Egemen Prensi" unvanının neslinden gelenlere geçeceği ilân edildi⁸.

Kapodistrias da Yunanistan için seçilecek prens olarak daha önceden Leopold'ü düşünmüştü. Müttefikler, Leopold'e Yunan kraliyet tacını teklif ederlerken Narda-Golos sınır hattının yerine daha güneydeki Aspropotamos – Zeytun (Lamia) hattını önerdiler. Ayrıca Girit ve Sisam'ı Yunanistan sınırları dışında bıraktılar. Prens Leopold, 12 Şubat tarihli yanıtında, Yunan Krallığı'nı kabul edebilmesi için, Yunanistan'ın kuzey sınırlarının genişletilmesini, Karlhili Sancağı'nın tamamen Yunanistan'a bırakılmasını ve bazı adaların, özellikle de Girit'in yeni Yunan devletinin bir parçası olmasını istedi. İlâveten, Yunanistan'ın dışarıdan gelebilecek saldırılara karşı muhafazasının garanti edilmesini de talep etti. Prens Leopold, bu talepleri kabul edilmeyince 21 Mayıs 1830'da kraliyet görevini iade etti. Kendisi daha sonra 1831'de Belçika kralı oldu.⁹

Yeni kral adayının belirlenmesi, hem 1830 yılı Temmuz ayında Fransa'da başlayan ihtilâl yüzünden ve hem de İngiltere'de yeni hükümetin görevine başlaması beklendiğinden gecikti. Yeni İngiliz hükümetinin Dışişleri Sekreteri Palmerston, Narda-Golos sınır hattı üzerinde karar kıldı. Fakat bu sırada Yunanistan'da anarşi ve iç savaş başlamıştı. Otoriter bir idare kuran Kapodistrias Yunan partilerini kapatınca her gün artan sert bir muhalefetle karşılaştı. İngiliz Partisi lideri Maurokordatos, o ana dek Yunanistan'ın menfaatleri adına sessiz kalmıştı. Kapodistrias'ın ruhunu Rusya'ya sattığı, kendisini ebedî başkan ilân edeceği, Yedi Ada'yı yeni Yunan devletine ilhak edeceği, Fransa ve İngiltere yanlısı anayasa taraftarlarını sürgüne göndereceği söylentileri ortalıkta dolaşıyordu. Üstelik Londra ve Paris'te bu dedikodulara inanılıyordu. İngiliz ve

⁶ Turan 1951, 149; Dakin 1972, 60-61; Svoronos 1988, 45; Öreñç 2009, 184.

⁷ Öreñç 2009, 184.

⁸ Protokolün metni için bkz. Noradounghian 1897-1903, II, 181-182.

⁹ Kaldis 1967, 53-64; Dakin 1972, 61-62; Despotopoulos 1980c, 536-542; Driault ve L'Héritier 1925, II, 2-4; Hatipoğlu 1988, 26; Öreñç 2009, 191.

Fransız temsilcilerin de desteğiyle Kapodistrias idaresine karşı millî bir hareket görüntüsünde muhalefet başladı. Mani, Hydra ve Talantê'de başlayan ayaklanmalar sebebiyle Kapodistrias'ın 1827'den beri Ege denizinde üslenmiş Rus filosunun Amirali Ricord'dan yardım istemesi onun kendini Ruslara sattığı dedikodusunu daha da güçlendirdi. Sonunda, Manya'nın en güçlü ailelerinden Geörgios ve Kônstantinos Mauromikhalês kardeşler, 9 Ekim 1831 tarihinde, o zamanki başkent Nauplio'da (Anabolu) bulunan Spyridôn kilisesine girerken Kapodistrias'ı öldürdüler¹⁰.

Bunun üzerine Yunan Senatosu Agostinos Kapodistrias, Kolokotrônês ve Kôlettês'den oluşan geçici bir triumvira atadı. Ancak Rumelili¹¹ kaptanların ve anayasa taraftarlarının desteğine güvenen Kôlettês, Maurokordatos'un sekreteri olduğu, Koundouriotês ve Zaimês ile birlikte kendi triumvirasını kurdu¹². Sonunda iç savaş başladı. Kôlettês'in, Mora'ya gönderdiği Rumelili birlikleri Nisan 1832'de başkent Nauplion'a girdiler ve Agostinos'u istifaya zorladılar. Yeni bir hükümet kuruldu. Ardından 26 Temmuz 1832 tarihinde Pronia'da millî bir meclis toplanarak önce senatoyu feshetti, ardından genel af çıkardı ve kendini anayasa meclisi ilân etti. İngiliz temsilci Dawkins'in kışkırtması üzerine Rumelili kaptanların meclisi dağıtmasıyla Yunanistan'da tekrar anarşi devri başladı. Bunun üzerine üç müttefik devlet, süregelen siyasî kaosu sona erdirmek amacıyla Londra'da yeniden bir araya gelerek Yunan tahtı için aralarında anlaşma sağladılar¹³.

Müttefikler, Yunan tahtı konusunda Londra'da 13 Şubat 1832 tarihinde bir protokol imzaladılar. "Wittelsbach" hanedanından aynı zamanda bir Filelen olan Bavyera Kralı I. Ludwig'in 17 yaşındaki ikinci oğlu Prens Otto Yunan Kralı olarak seçildi. Bavyera Krallığı ile Yunanistan'ı himaye eden üç müttefik devlet arasında 7 Mayıs 1832 tarihinde bir antlaşma imzalanarak¹⁴, Katolik mezhebine mensup Prens Otto'nun Yunanistan'a kral olması kesinleşti. Müttefik güçler, Yunan

¹⁰ Dakin 1972, 62-63; Hatipoğlu 1988, 26; Kokkou 1980, 550-562; Driault ve L'Héritier 1925, II, 49-69; Svoronos 1988, 46.

¹¹ Rumeli (Roumelê), Yunanistan'da Aitôlia, Akarnania ve Attika yarımadasını kapsayan ve Tesalya ve Epir'in güneyinde Orta Yunanistan'a tekabül eden Mora'nın kuzeyindeki bütün bölge için kullanılan coğrafi bir tabirdir. Yunanca'da "*Sterea Ellada*" olarak da geçer.

¹² Dakin 1972, 63; Driault ve L'Héritier 1925, II, 70-80.

¹³ Hatipoğlu 1988, 26; Dakin 1972, 63.

¹⁴ *Convention Relative to the Sovereignty of Greece, Between His Majesty, The King of the French and the The Emperor of all the Russias on the one part, and The King of Bavaria on the other*, Signed at London, May 7, 1832. Presented to both Houses of Parliament, by Command of His Majesty, London 1832; "Convention Between Great Britain, France, and Russia, on the One Part, and Bavaria on the Other, Relative to the Sovereignty of Greece", *The American Journal of International Law*, (Supplement: Official Documents), 1918, 12/2, ss. 68-74.

düzenlemesinin 8. maddesine dayanarak¹⁵ seçilen Prens Otto hakkındaki kararı, 7 Kasım 1832 tarihinde Osmanlı Hükümeti'ne tebliğ ettiler¹⁶. Babîâlî, İstanbul'da bulunan elçiler tarafından kendisine tebliğ edilen bu kararı 26 Aralık 1832 tarihinde resmî bir yazı ile kabul ettiğini açıkladı. Yazıda Prens Otto'nun seçilmesiyle Osmanlı Hükümeti'nin, belirlenen sınırlar dâhilinde barış, emniyet ve asayişin sağlanacağına ve iki devlet arasında iyi komşuluk ilişkileri kurulmasına dair temennileri yer alıyordu¹⁷.

Yunanistan, Otto reşit oluncaya kadar babası Kral Ludwig'in atayacağı üç naip tarafından yönetilecekti. Bu niyabet 1835 yılına kadar sürdü. Otto'nun refakatinde 3.500 askerden oluşan bir Bavyera Muhafız Birliği de Yunanistan'a gelecekti. Maddî olarak yeni kralı desteklemek için 2.400.000 Sterlin borç olarak verildi. Yunan sınırları müttefik devletler garantörlüğü altında Narda – Golos hattından geçecek ve Girit ile Sisam bu sınırların dışında bırakılacaktı. Bu esaslar üzerinde anlaşma sağlandı. Gerçekte ortada resmî bir garantörlük antlaşması yoktu. Müttefikler tarafından Osmanlı Devleti'nin Yunanistan'ı tekrar ele geçirmesini önlemek için sözde ifade ediliyordu. Kasım ayında Otto'yu istemeyen Kapodistrias yanlıları hükümeti ele geçirme girişiminde bulundular ve Rus Amiral Ricord'u Yunanistan Başkanı seçtiler. Müttefik güçler Fransız birliklerini göreve çağırdı ve bu girişim bastırıldı. 6 Şubat 1833 tarihinde Otto bir İngiliz firkateyni ile başkent Nauplion'a (Anabolu) gelerek, 1862 yılına kadar kalacağı tahtına geçti. Otto'nun adı Yunanca'ya uygun olması için Othôn (Οθων) haline getirildi.¹⁸

Koruyucu Güçlerin Yunanistan Politikaları ve Yunan Siyasî Partileri

İngiltere, Fransa ve Rusya'nın gerek ülkede gerekse Akdeniz'deki menfaatleri, Yunanistan'ın iç ve dış işlerine aktif müdahalelerine sebep oluyordu. Bu üç devlet başka konularda birbirleriyle çatışan politikalar izleseler de henüz Yunanistan'ın sınırlarını genişletmesine taraf değillerdi. İngiltere'nin kendi menfaatleri gereği Osmanlı İmparatorluğu'nun toprak bütünlüğünden yana izlediği siyaset Yunan yayılmacılığını frenliyordu. İngiliz siyaseti, Kral'ın otoritesini sınırlamak için anayasa talep ediyor ve ülkenin iç kalkınması ile meşgul olmasını istiyordu. Ayrıca Rus nüfuzunu kırar düşüncesiyle Yunan

¹⁵ *Article Explanatory and Supplementary to the Article VIII of the Convention Between the Courts of Great Britain, Bavaria, France and Russia Relative to the Sovereignty of Greece*, Signed at London April 30, 1833. Presented to both Houses of Parliament by Command of His Majesty, 1833, London.

¹⁶ Örenç 2009, 223.

¹⁷ Kabul yazısının metni için bkz. Noradounghian 1897-1903, II, 218.

¹⁸ Noradounghian 1897-1903, II, 206-207; Hatipoğlu 1988, 27; Dakin 1972, 64; Despotopoulos 1980d, 575-577; Petropoulos ve Koumariou 1980, 8-11 ve 33-34; Driault ve L'Héritier 1925, II, 81-86 ve 100; Örenç 2009, 223.

kilisesinin Patrikhaneden ayrılmasını kuvvetle destekliyordu. Rusya ise İngiltere'nin aksine, kilisenin Patrikhane ile ilişkilerinin eski haline getirilmesini, en azından uzlaşmasını istiyordu. Başlangıçta Rusya, Kral Othôn'un otokratik hükümetini destekledi. Yunan yayılcılığı konusunda ise bu dönemde İngiltere ile paralel düşünüyordu. Çar I. Nikola, Şark meselesinin bu safhasında sakın bir dönem arzuladığından Osmanlı vilâyetlerinde isyan çıkarmayı amaçlayan bütün ihtilâlcî Yunan girişimlerine karşıydı. Üç koruyucu güçten bir tek Fransa genel siyaseti itibarıyla Yunan menfaatlerine uygun davranıyordu. Mısır valisi Mehmed Ali Paşa'ya destek veriyor ve Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü umursamıyordu. Zaten kendisi 1830 yılında Cezayir'i koparıp almıştı. Katolik Fransa Yunanistan'daki dinî meselelerle ilgilenmediği gibi Kral Othôn Katolik olmasına rağmen ona Ortodoksluk karşısında destek vermiyordu. Yunanistan için uygun rejimin ne olduğuyla ilgili kesin ve kararlı görüşlere de sahip değildi. Fransa sergilediği esnek siyasî tavırlarıyla Yunan yayılcılığını cesaretlendiriyordu¹⁹.

Yunanistan'da erken dönem partiler olarak kabul edilen ve İngiliz, Fransız ve Rus partileri olarak bilinen üç siyasî parti ne görüşlerini ne de siyasî programlarını açıkça tanımlamışlardı. Temelde adlarını taşıdıkları Avrupalı güçlerin politikalarına kendilerini endekslemişlerdi. Bu açıdan bakıldığında gerçek siyasî partiler olmaktan öte kendilerini Büyük güçlerden birinin himayesine bağlamış ve Yunan ihtilâlinin nüfuzlu bir şahsiyeti ya da devrin ünlü bir politikacısı etrafında birleşmiş siyasî gruplar olarak görmek daha doğru olur²⁰. Ne var ki bu siyasî grupların pozisyonları ve hedefleri millî meselelerde uyuyordu. Uzlaşabildikleri ortak nokta Osmanlı hâkimiyetindeki Rumları ve onlarla meskûn arazileri kurtarmak ve yeni Yunan devletine ilhak etmektir. Bu konuda izleyecekleri yöntemleri birbirinden farklı da olsa hepsi dışarıdan yardım almayı umuyorlardı²¹.

Osmanlı İmparatorluğu'nun toprak bütünlüğünü koruma politikası güden İngiliz siyaseti, haliyle Aleksandros Maurokordatos'un liderliğindeki İngiliz partisinin (Aggliko Komma) tavrına yansıyor. Bu partinin taraftarları, büyük ticarî ve endüstriyel burjuvazinin temsilcileri, Fenerliler, büyük toprak sahiplerinin en nüfuzlu ve zengin kesimi ve İngiltere ile ekonomik bağı olan gemi sahiplerinden oluşuyordu. Partinin Yunanistan'ın iç politikasına yönelik hedefi İngiliz modelinde, taraftarlarının menfaat ve imtiyazlarını da garanti edecek anayasal bir monarşi kurmaktır. Dış politikada ise İngiltere'nin yardımıyla Hellenizmin, Osmanlı İmparatorluğu'na barışçıl biçimde ekonomik ve siyasî

¹⁹ Jelavich 1966, 91; Petropoulos ve Koumariou 1980, 78; Marangou-Drygiannaki 2000, 28-29.

²⁰ Petropoulos ve Koumariou 1980, 25-30; Svoronos, a.g.e., s. 78.

²¹ Todorov 1995, 25-26; Korisis 1966, 35; Hatipoğlu 1988, 26-27.

olarak sızmasını, bu sayede Yunanlıların Balkanlarda Türklerin doğal varisi olmalarını amaçlıyorlardı²².

Rus partisi (Rôsiko Komma) Yunanistan'da en nüfuzlu ve en çok taraftara sahip partiydi. Yunan devletinin ilk yıllarında liderliğini ihtilâlin kahramanlarından Theodôros Kolokotrônês'in yaptığı Rus partisinde onun yerini daha sonra Andreas Metaksas aldı. Balkanlardaki Rus politikasına temayül eden Kapodistrias'ın devlet başkanlığından beri oluşan eski geleneklere sahipti. Bu partiye bağlı olan çok sayıdaki eylemci Balkanlarda Osmanlı karşıtı hareketlere katıldılar. Partinin taraftarları Mora'daki küçük ve orta sınıf köylüler, Yunan ihtilâlinin düşük ve orta rütbeli katılımcıları, az sayıda büyük toprak sahipleri ile Rusya ile geleneksel bağlara sahip tüccar ve entelektüellerdi²³.

İhtilâl Fransası'nın demokratik ilkeleri ve fikirleri 1821'den önce olduğu gibi sonrasında da Yunan toplumunda biliniyor ve paylaşılıyordu. Bu durum Yunanistan'da Fransa nüfuzunun artması ve Fransız partisinin (Galliko Komma) kurulmasına temel oluşturdu. Yunan ihtilâlinin sonradan demokratik ve ihtilâlcî zihniyete sahip entelektüeller, subayların çoğu, Yunan ihtilâline katılanlardan Fransız ihtilâline sempati duyanlar, ticarî ve endüstriyel burjuvazinin bir kısmı, bazı bankerler, Rumeli'deki orta ve büyük sınıf toprak sahipleri Fransız partisinin taraftarlarıydı. Bunlar millî meselelerde son derece aktif ve hassastılar. Bu partinin lideri ve Megali İdea'nın yaratıcısı İoannês Kôlettês idi. Partinin taraftarları Balkan halklarının kurtarılması için Osmanlı İmparatorluğu'na karşı enerjik ve acil eylemlerde bulunulması görüşündeydiler²⁴.

Bu üç partinin yanı sıra Kral Othôn'un da Yunan iç ve dış siyasetinin belirlenmesinde önemli bir yere sahip olduğu belirtilmelidir. Bizans'ın varisi olacak büyük ve güçlü bir Yunanistan hayalini kuran genç ve hırslı Othôn, hükümlerini süresince tüm kalbiyle "Megali İdea"yı destekleyerek Osmanlı Devleti'ne karşı aktif bir Yunan politikası izlemeye çalıştı²⁵.

Kral Othôn'un İlk Yılları ve Bavyera Despotizmi

Yunanistan'ın genç kralı Othôn 6 Şubat 1833 tarihinde başkent Nauplion'a (Anadolu) geldiğinde o anın idol şahsiyeti, Yunan bağımsızlığının sembolü idi. Ancak Yunanistan'da yaşayan 750 ilâ 800 bin Yunanlı, Othôn'un krallığında tamamen özgür sayılmazdı. Zira Yunanistan, kendilerini müdahaleye yetkili gören üç müttefik Koruyucu Güç adına Bavyera himayesine verilmişti.

²² Frary 2003, 90-91; Todorov 1995, 26; Korisis 1966, 38; Petropulos 1968, 135-136.

²³ Frary 2003, 93-94; Todorov 1995, 26; Korisis 1966, 37; Petropulos 1968, 291-298.

²⁴ Frary 2003, 94-95; Todorov 1995, 26-27; Korisis 1966, 38-39; Petropulos 1968, 137-141.

²⁵ Todorov 1995, 27.

Yunanistan Krallığı dışında 2 milyon kadar Rum, Osmanlı Devleti ve Yedi Ada'da (İyonya adaları) olduğu gibi İngiliz hâkimiyeti altında idi. 7 Mayıs 1832 tarihli antlaşmada Othôn'a anayasasız bir güç verilse de, 20 Ağustos 1832 tarihli Londra Konferansı beyannamesi, Yunanlıları taht etrafında toplanmaya ve krallığı anayasal bir zemine oturtması için Othôn'a yardım etmeye çağırıyordu²⁶.

Othôn'un yönetmeye gittiği Yunanistan Avrupa'ya kıyasla ilkel bir durumda idi. Toprağın verimsizliği, hammadde noksanlığı, savaş ve iç karışıklıkların sebep olduğu tahribat nedeniyle ülke fakir sayılırdı. Ülkenin yapılanması ve ekonominin gelişmesi yıllar alacaktı²⁷.

Yunanistan, 1833-1835 yılları arasında kralın yaşının henüz küçük olmasından ötürü Bavyeralılardan oluşan Naipler Heyeti tarafından yönetildi. Üç kişiden oluşan bu heyette Kont Joseph von Armanşperg, Profesör Ludwig von Maurer, Tümgeneral Karl Wilhelm von Heideck bulunuyordu. Önceki Yunan idaresinde olduğu gibi sekiz bakandan bir kabine oluşturulmuşsa da Naiplerin bu bakanlara danışma mecburiyeti yoktu. Bavyeralıların temel ilkesi mevcut Yunanlı hizipleri frenlemektir. Antlaşmalarda bahsedilen anayasa ile ilgili ise herhangi bir niyetleri bulunmuyordu²⁸.

Naipler Heyeti, anayasa hazırlamak yerine ülkede üst makamları Bavyeralılardan ve diğer ülkelerden gelen uzmanlardan oluşan Batı tipi bir sistem kurdular. Düzeni sağlamak için Almanya'dan 5.000 kişilik asker toplandı. Toplanan bu orduya Yunanlı düzenli ve düzensiz askerlerin ve gönüllülerin katılması planlansa da zar zor 800 kişilik bir jandarma teşkilâtı kurulabildi. Düzensiz askerin sistem tarafından özümsemesinin başarısız olması vilâyetlere hâkim olmak ve önemli kalelere asker yerleştirmek isteyen Naipleri zor durumda bıraktı²⁹. Naipler mülkî idarede Kapodistiras'ın sistemini sürdürmek zorunda kaldılar. Vilâyetlerin (nomarkhia) sayısı 10 idi ve bunlara bağlı 42 ilçe (eparkhia) vardı. Bunların idarecileri kraliyet tarafından seçiliyor ve yerel nüfuz ile ilgili olmayan yerlere gönderiliyorlardı³⁰.

Mâlî alanda bütçe açığını kapamak, devlet tahvillerinin faizini karşılamak ve Osmanlı Devleti'ne verilecek tazminatı ödeyebilmek için vergi geliri artırılmaya çalışıldı. Bavyeralılar mülk sahibi bir köylü sınıfı yaratmak için arazi meselesi ile ilgilendiler. Bunun için ihtilâl günlerinde hizmeti geçen kimselere

²⁶ Dakin 1972, 64; Petropoulos ve Koumariou 1980, 33.

²⁷ Petropoulos 1968, 144; Dakin 1972, 65; Petropoulos ve Koumariou 1980, 34-35.

²⁸ Malakasses 1973, 33-34; Dakin 1972, 66; Petropoulos ve Koumariou 1980, 36-37; Fray 2003, 62; Petropoulos 1968, 153; Hatipoğlu 1988, 28.

²⁹ Fray 2003, 67; Dakin 1972, 66; Petropoulos ve Koumariou 1980, 37-40; Petropoulos 1968, 165-171.

³⁰ Fray 2003, 63; Dakin 1972, 66; Petropoulos ve Koumariou 1980, 41.

toprak verilmesi ilkesine sarıldılar. 1833 yılında Yunan köylüsünün ancak 1/6'ı mülk sahibi idi ve bunlar da %10 oranında vergi verirdiler. Geri kalan köylü ortakçıydı. 1835 Haziran ayında Bavyeralılar çıkardıkları kanunla 2.000 drahmi değerinde senedi olanlara toprak dağıttılar³¹.

Naiplik Heyeti'nin karşılaştığı önemli bir sorun ihtilâl sırasında idarî olarak İstanbul'daki Patrikhaneden ayrılmış olan Kilise meselesi idi. Bu konuda ülke bölünmüştü. Babıâli'nin nüfuzu altındaki Patrikhane ile Kilise'nin tekrar eski bağı kurmaması gerektiği kanaati genelde hâkim olsa da pek çok Yunanlı, tarihlerinde büyük bir yere sahip İstanbul'daki bu ana kilise ile yakın bağlar kurulmasını istiyordu. Ancak Bavyeralılar ve liberal düşünceli Yunanlılar devlet kilise ilişkilerinde ve kilisenin kendi işlerinde devlet otoritesinin hâkim olması fikrine sahiptiler. Naip Maurer, ruhban sınıfının hükümet kontrolü altında olmasından yana idi. 4 Ağustos 1833 tarihinde çıkarılan kanun ile Kral Othôn Katolik mezhebine bağlı bulunmasına karşın Kilise'nin başı ilân edildi. Kendi seçeceği 5 kişilik ruhban heyetinden oluşan bir sinod ona yardımcı olacaktı. Doktrin ve ibadete dair hususlarda özerk olmasına rağmen, bu sinod sadece kraliyet komiserinin katılımıyla toplanabiliyor ve aldığı kararlarda Kral'ın onayı gerekiyordu. Ayrıca ruhban sınıfı ile sadece Din Bakanı vasıtasıyla iletişim kurabiliyordu. Yurt dışında herhangi bir otorite ile ilişki kurması da yasaklandı. Bu otoriteden kasıt öncelikle İstanbul'daki Patrikhane ve Rusya ile kurulabilecek ilişkilerdi³².

Hükümet daha sonra Kilise'nin zenginliğine müdahale ederek kraliyet otoritesini kurmaya başladı. Bazı kanunlar çıkartarak 524 manastırın ¾'ünü kapattı. Yaklaşık bin kadar keşiş işi bırakmaya ya da kalan başka manastırlarda kendine yer aramaya başladı. Kiliselerdeki hazineler ve mülkler satılarak gelirleri hükümetin eline geçti. Yunanlılar arasında büyük bir protesto başladı ve Bavyeralıların Yunanlıları Katolik mezhebine girmeye zorlayacaklarına dair dedikodular ortada dolaşmaya başladı³³.

Bu dedikodular yayılarak Bavyera idaresine karşı gittikçe büyüyen bir muhalefet oluştu. Bu muhalefetin başını, *Napist*³⁴ olarak da adlandırılan Kapodistrias ve Rusya taraftarlarının (Rusofillerin) liderleri çekiyordu. Lâkin Naip bu kimseleri devlet görevlerine atamakta bir sakınca görmüyorlardı. Bavyeralılar esasen hangi partiyi desteklerse desteklesin ılımlı görüşte olan

³¹ Frary 2003, 69-70; Dakin 1972, 67; Petropulos 1968, 175-179.

³² Dakin 1972, 68; Frazee 1965, 184-231; Petropoulos ve Koumariou 1980, 42-45; Malakasses 1973, 40-41; Frary 2003, 109-124; Petropulos 1968, 180-191; Malakasses 1973, 40.

³³ Dakin 1972, 69; Frazee 1965, 232-250; Frary 2003, 124-129; Malakasses 1973, 41.

³⁴ Rus partisi taraftarlarına verilen diğer bir isim. Kapodistrias dönemindeki fanatik parti üyelerinden biri olan Napas'ın adından gelir.

kişileri devlet hizmetine alıyorlardı. Benzer şekilde koruyucu güçlerin temsilcilerine karşı da tarafsız yaklaşım sergilediler. Fakat müttefik temsilciler ve parti liderleri, siyasî ve idarî meseleleri onlar kadar basit ele almadığı için Bavyeralıların bu yaklaşımı başarısız oldu. Sonuçta Naipler Heyeti döneminde olduğu gibi Kral Othôn'un bütün hâkimiyeti boyunca Koruyucu Güçlerin destekledikleri parti çatışmaları siyasî arenayı karmakarışık hale getirdi. Bu güçlerin elçilikleri etrafında toplanan Yunanlılar İngiliz, Fransız ve Rus partilerini kurdular. Fakat Yunanlılar sık sık menfaatleri gereği parti değiştirdiklerinde koruyucu güçlerin temsilcileri ile olan ilişkileri de değiştirdi³⁵.

Nisan 1833'de kurulan Yunan hükümetinde Fransa yanlılarının lideri Kôlettês bulunuyordu. Dolayısıyla siyasette Fransız eğilimi artmıştı. Bavyeralıların Yunan ticaretini yeniden canlandırmak ve yaymak yönünde tasarladığı politika İngiltere ve Rusya'nın menfaatleri ile çatıştı. Naipler Heyeti, Fransız birliklerinin ülkede Bavyera birlikleri gelinceye kadar kalmasını istiyor ve Othôn'un Fransa Kralı Louis-Philippe'in kızı ile evlenmesini arzuyorlardı. Fransa'ya doğru olan bu temayül iyice artınca Rusofillerin örgütlediği siyasî teşebbüs harekete geçti. Yayın organları olan *Khronos* gazetesinde Kilise'nin tehlike altında olduğu propagandası ile Rus Çarı'nın Naipler Heyeti'ni görevden aldırması yönünde devreye girmesi istendi. Naipler, derhal Rus yanlılarının önde gelenlerinden üç kişiyi tutukladı ve kilit önemdeki İçişleri ve Adalet Bakanlıklarını Fransa yanlılarından Kôlettês ve Skhinas'a verdiler³⁶.

Armansperg, Maurer ve Heideck'in geri çağırılması için başkent Münih'te entrikalar çeviriyordu. Onun bu faaliyetlerini İngiliz temsilci Dawkins ve Rus temsilci Katakazy destekliyordu. Lord Palmerston dahi Bavyera Hükümetine bu hususta baskı yapıyordu. 1834 yazında Mora'da Manialıların ayaklanmasını Bavyera birliklerinin şiddetle bastırmasını takiben Kral Ludwig, naip Maurer ve sekreter Abel'i görevden alarak Münih'e geri çağırdı. Böylece Armansperg üstün konuma getirildi³⁷.

Armansperg'in kendisi de kısa süre sonra zorluklarla karşılaştı. Öncelikle rakip partileri yok etmek isteyen ve hizmetinin vazgeçilmez olduğunu göstermek için eşkıyalığı azdıran Kôlettês ile uğraştı. İngiliz elçi Edmund Lyons Yunanistan'a gelince onun sayesinde Armansperg bir denge kurabildi. Lyons'un cesaretlendirmesiyle Kôlettês'in görevden alınmasını sağlayarak rakiplerinden kurtulmayı başardı. Yunanlılar arasında memuriyet makamı eşkıyalığa alternatif olarak algılandığı gibi en önemlisi prestij ve düşmanlara karşı korunma

³⁵ Malakasses 1973, 42; Dakin 1972, 69.

³⁶ Dakin 1972, 69.

³⁷ Dakin 1972, 70; Petropoulos ve Koumariou 1980, 49-50; Malakasses 1973, 45.

sağlıyordu. Bütün Yunan partilerinin mensupları memuriyet elde etmeye sıcak bakıyorlardı. Buna dayanarak Armanperg memuriyet makamları ve birtakım menfaatler dağıtarak kendi taraftarlarını oluşturdu. Temel amacı Rus ve Kôlettês hiziplerinin birleşmesini önlemektir. Bu düşünceyle bazı Rus yanlılarının Kral'ın yaveri olmasını sağladı. En önemlisi de Kôlettês'i Paris elçisi olarak yurtdışına gönderdi. İngiliz partisi desteğine dayanan Armanperg, bu sefer Lyons'un adaylarını idarî görevlere getirdi. Hatta İngiliz yatırımlarını Yunan Bankası'nda güven altına aldı. İngiltere elçisi Lyons ise Armanperg üzerinden Yunanistan'da Rus-Fransız yakınlaşmasını sağlamaya çalışan Rus politikasına karşı, Palmerston'un politikasına uygun olarak İngiltere güdümündeki anayasa partisi (İngiliz Partisi) vasıtasıyla İngiliz ve Fransız menfaatlerini uzlaştırmaya çalışıyordu³⁸.

Yunanlılar 1836 yılı Kasım ayında yurtdışında bulunan Othôn'un Oldenburg hanedanından Amalia ile evlendiğini birkaç hafta sonra Avrupa basınından öğrendiler. Böylelikle Othôn'u Çar'ın kızlarından biri ile evlendirme planı sona erdi. Çar, Othôn'un Ortodoks mezhebine geçmesi halinde bu evliliğe rıza göstermeye hazırды. Papa'nın baskısıyla Kral Ludwig oğlunun mezhep değiştirmesine izin vermedi. Her ne kadar Yunanlılar Ortodoks inanca sahip Rus bir kraliçeye sahip olamasalar da Amalia'nın şahsında sadık bir Filelen bulmuş oldular³⁹.

Armanperg, İngilizlerin uzlaştırma ve memnun etme politikasına uygun hareket ederken hükümetin gerçek görevlerini ihmal etti. Armanperg'in kötü yönetimine ilk tepki, onu görevden aldirmek için uğraşan Rusya gibi Fransa'dan geldi. Bu sebeple her iki güç Yunanistan'a verilecek borca karşı çıktılar. Fransız ve Rus ajanlar Yunanlılar arasında muhalefeti kışkırttılar. Sonunda 1837 Şubatı'nda Münih'e yaptığı ziyaretten dönen Othôn, itaatkâr Bavyeralı bürokrat Ignaz von Rudhart'ı Armanperg'in yerine atadı. Aralık ayına gelindiğinde ise Othôn kendisi Başbakan olmaya karar vererek ülkede mutlak şahsî idaresini kurdu⁴⁰.

Othôn, kraliyet kabinesi (anaktovoulion) üyelerini tüm partilerden seçmesine karşın bazı önemli kişileri dışarıda bırakmak suretiyle hâkimiyetin İçişleri Bakanı Glarakês ve Adalet Bakanı Paikos gibi iki Rusofilin eline geçmesine izin verince düşmanları daha da arttı. Rus elçi Katakazy'nin yardımıyla bu bakanlar devlet ve kilisenin bütün kurumlarına kendi taraftarlarını

³⁸ Dakin 1972, 70; Petropoulos ve Koumariou 1980, 52; Petropoulos 1968, 226-235; Malakasses 1973, 45.

³⁹ Dakin 1972, 71; Petropoulos ve Koumariou 1980, 65-67.

⁴⁰ Dakin 1972, 71; Petropoulos ve Koumariou 1980, 67-70; Malakasses 1973, 49; Petropoulos 1968, 268-278.

yerleştirdiler ve vilâyetlerde kontrolü sıkı bir şekilde sağladılar. Kral sayesinde hükümete ve idareye iyice yerleşmelerine rağmen Rusofiller Othôn'a hâlâ düşmandılar ve iyi örgütlenmiş olmaları sebebiyle ülkedeki liberal muhalefetten çok daha büyük bir tehlike oluşturunlardı⁴¹.

Rusofiller ve Filortodoks Cemiyet

Yeni kurulan Yunanistan devletinin toprakları dışında ülkede bulunan Yunan vatandaşlarından kat be kat fazla bir Rum nüfusun varlığı, tabiidir ki bu Rumlarla meskûn bölgeleri yeni krallığın sınırları içine katma düşüncesini cazip kılarak Yunanistan'ın birinci millî hedefi haline getirmekte gecikmedi. Bu hedefin zamanı ve vasıtaları Yunan siyasî liderleri ve partileri arasında ihtilâflı bir konu olmuştur.

Ortodoksluk ve Yunan milliyetçiliğinin Yunanlıların zihinlerinde birbirinden ayrılmaz olgular olması ve Yunanistan'da Ortodoksluğun büyük önem taşıması iki ayaklı bir mesele ortaya çıkardı. Birincisi Kral Othôn'un inançlı ve gönülden bağlı bir Katolik olması, ki hayatı boyunca da böyle kalacaktır, Ortodoks çevrelerde hoş karşılanmıyordu. Bu şartlar altında Yunanistan'da Kral'ın ve doğacak varisinin mezhebinin ne olacağı büyük ve rahatsız edici bir faktör olarak kaldı. İkincisi ise Yunan ihtilâlinde büyük rol oynayan Kilisenin İstanbul'a bağlı ve dolayısıyla Osmanlı İmparatorluğu'nun tesirine açık olması Patrikhane ile ilişkisini tanımlamada sorun yaratınca 1833 yılında Kilise, İstanbul'daki Patrikhaneden resmen ayrıldı. Yapılan düzenleme ile Yunan millî kilisesini idare eden kutsal sinodun başı Katolik bir Kral'a yeminle bağlı olması sonucunu doğurunca bu durum haliyle ülkede büyük eleştiri konusu oldu. Her ne kadar Yunanlıların bir kısmı bağımsız kiliseyi Yunan devletinin doğal bir sonucu olarak algılasalar da pek çok Yunanlı bundan memnun değildi. Bu gruplar Patrikhane ile eski bağın kurulmasını ya da hiç olmazsa bu yeni düzenin Patrikhane tarafından resmen kabulünü ve ardından aralarında düzenli ilişkilerin kurulmasını istiyorlardı. Bunların yanı sıra anayasal bir hükümetin teşkili meselesi ve devletin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılar da Yunanistan'ın gündelik hayatında zaten rahatsızlık yaratıyordu⁴².

Yunan devletinin kurulmasından sonra Rusya'nın temel amacı, koruyucu güçler arasındaki çatışan nüfuz mücadelelerinde denge sağlamak ve ülkede Ortodoksluğun prestijini ve gücünü korumaya çalışmak oldu. Her ne kadar Yunan tahtı için Katolik bir prensi kral olarak kabul etmişse de çabaları daima onun mezhep değiştirmesi, bu da olmazsa varisinin Ortodoks mezhebinden

⁴¹ Dakin 1972, 72; Petropulos 1968, 299-304.

⁴² Jelavich 1966, 90; Petropoulos ve Koumariou 1980, 77; Marangou-Drygiannaki 2000, 32.

olmasını sağlama yönünde oldu. Yunan kilisesi patrikhaneden ayrıldığında Çar derhal memnuniyetsizliğini belirtmişti. Nüfuzunu kullanarak dinî kurumlar arasındaki bozuşmayı düzeltmeye çalıştı. Bu çabasında Çar'a 19. yüzyılın önemli Yunanlı Ortodoks din adamlarından Kônstantinos Oikonomos destek verdi. 1834'de Yunanistan'a dönen Oikonomos yeni dinî düzenlemelere muhalefet edenlere liderlik etti. Kutsal sinodun genel sekreteri Farmakidês ile uzun bir mücadeleye girişti ve 1839 yılına gelindiğinde onu devre dışı bırakarak kutsal sinodda kontrolü sağladı. İçişleri Bakanı Glarakês de Yunan kilisesinin Patrikhane ile tekrar birleşmesi fikrini paylaşıyordu. Atina'daki Rus konsolosluğu ve Rus partisinin yayın organı durumunda olan *Aiôn* gazetesi de bu birleşmeye destek veriyordu. Bu dönemde kiliselerin birleşmesi ve Kral'ın mezhep değiştirmesine dair Rus Prens Wolkonsky'nin yazdığı *Doğu ve Batı* risalesi dâhil çok sayıda yayın yapıldı⁴³.

Yunanistan'da kiliselerin birleşmesi ve Kral'ın mezhep değiştirmesi düşüncesini taşıyan herkes yardım için yüzünü St. Petersburg'a dönmüştü. Kaldı ki bu düşüncedeki kimseler zaten Yunanistan'da Rus partisinin tabanını oluşturuyordu. Bununla birlikte Filortodoks diyebileceğimiz bu gruplar aynı zamanda krallığın genişlemesi ve Yunanistan sınırları dışında kalmış soydaşlarıyla birleşmenin ateşli birer savunucularıydılar. Bu yayılmacı politika o dönemde Çar I. Nikola'nın desteğini ve yardımını göremeyecekti. Yine de Rus partisi taraftarları Osmanlı idaresine karşı mücadele ederek bütün Ortodoks Rumları kurtarmak, Ortodoks bir idarecinin başında olduğu yeni Bizans devletini kurmak yönündeki tasavvurlarına devam ettiler. Öncelikle Kral Othôn'un mezhep değiştirmesini isteyecekler bunu sağlayamazlarsa onu Yunan tahtından indireceklerdi⁴⁴.

St. Petersburg'dan aldığı açık talimatlara rağmen Atina'daki Rus elçiliği Filortodoks grupların cesaretini kırmak adına az işler yaptı. Rus diplomatik temsilcilerinin faaliyetleri hakkında açık deliller bulunmamasına karşın İngiliz ve Fransız temsilciler tekrar tekrar Rusları Kral Othôn'a karşı komplo ve entrikalara bulaşmakla ve Tesalya, Epir ve Girit'te yaşayan Rumları Osmanlı Devleti aleyhine isyana kışkırtmakla suçladılar. Rusya'nın Ortodoks meselelerine verdiği destek ortada iken kendisi zaten Yunan kökenli olan Rus temsilci Katakazy'nin aksini iddia etmesi suçlamaların yönünü değiştirmede⁴⁵.

⁴³ Jelavich 1966, 92; Jelavich 1962, 55-67; Frazee 1965, 268-270; Driault ve L'Héritier 1925, II, 194; Petropoulos ve Koumariou 1980, 78; Marangou-Drygiannaki 2000, 32; Fray 2003, 200-201.

⁴⁴ Jelavich 1966, 92-93; Petropoulos ve Koumariou 1980, 78; Marangou-Drygiannaki 2000, 35; Malakasses 1973, 53-54; Petropoulos 1968, 331.

⁴⁵ Jelavich 1966, 93; Petropoulos ve Koumariou 1980, 79; Marangou-Drygiannaki 2000, 29; Petropoulos 1968, 331.

Viaro Kapodistrias'ı ikna edemeyince Napistler programlarının manevî havasını yüceltmek için adından faydalanmak maksadıyla Geörgios Kapodistrias'ı 1836'da Yunanistan'a davet ettiler. Komployu harekete geçiren Filortodoks Cemiyet'in bu program dâhilindeki Yunanistan'ın içişlerine yönelik ana hedefleri şunlardı⁴⁶:

a-) Yerli Yunanlılardan (autokhthonas) oluşan hatta dışarıdan gelenleri (eterokhthonas) dışarıda bırakan bir senato kurmak

b-) Rusofiller hariç tüm yabancıların ve göçmenlerin, sivil hizmetler ile siyasî ve askerî görevlerden dışlanması

c-) 1831'de Başkan Iôannês Kapodistrias'a suikast düzenleyen Mauromikhalês ailesine, varislerine ve onlara yardım eden bütün herkese verilen siyasî-sivil hakların reddi

d-) Başkan Kapodistrias'ın hatırasını her şekilde onurlandırmak ve onun kardeşlerini Yunan Hükümetinin borçlu olduğu para ile tazmin etmek, Viaro Kapodistrias'ı Senato'nun başkanı atamak

e-) Kilise Reform Kanununu iptal etmek ve Yunan Ortodoks Kilisesini tekrar İstanbul'daki Patrikhaneye bağlamak

f-) Yunanistan'ı bütün Amerikan okulları ile misyoner incil kumpanyalarının edite ettiği tüm kitaplardan temizlemek

g-) Kral'ın varislerinin yegâne dini olarak Doğu Ortodoks Hıristiyan inancını resmen tanıması

Glarakês kraliyetin dâhilî yönetimine dair temel kanunların hazırlanmasına çalışacaktı. Aiôn gazetesi 1839 baharında, kamuoyunda hâkim olan Napistlerin anayasa karşıtlıklarını tersine çevirmek için anayasa talep etti. Kral'ın önyargısını üzerine çekmemek için Glarakês kendi yayın organı olarak görülen Aiôn gazetesinden ilişkisini keserek *Hellas* adında yeni bir gazete kurdu. Fakat parti üyeleri aldıkları gizli talimat gereği Aiôn aboneliğinden çıkmadılar. Kral anayasaya karşı çıkmakta diretirse eşkıyalar taşkınlık çıkarmaya yönlendirilerek gerekirse ihtilâl çıkarmaya çalışılacaktı. 1839'da Doğu Krizi tekrar başgösterince Rusofiller zamanın geldiğine kanaât getirdiler⁴⁷.

Haziran 1839'da kurulan Filortodoks Cemiyet aslen Filikê Etaireia tarzında teşkilatlanmış ve benzer ritüellere sahip bir organizasyondur. Cemiyet üye toplama, taşrada hücre grupları teşkilâtlandırma, komplocuların asıl niyetlerini gizleme ve erken bir açığa çıkma durumunda gerçek liderliği koruma

⁴⁶ Marangou-Drygiannaki 2000, 35; Petropulos 1968, 334; Petropoulos ve Koumariannou 1980, 78.

⁴⁷ Petropulos 1968, 334.

ve saklamaya yönelik tasarlandı. Siyasî, askerî ve dinî figürlerden oluşan üç kişilik üst komite planlandı. Kapodistrias kibirinden, Nikêtas da ciddiyetsizliğinden bu makamların riskini almış oldular. Fakat ne Oikonomos ne de kutsal sinodun başkanı bu işe girmeyince dinî figüre ait üçüncü koltuk boş kaldı⁴⁸.

Ciddî olarak liderliği üstlenen ve kendisinin gerçek lider olduğuna inanan Kapodistrias, Rusofillerin önde gelenlerini aleyhine çevirdi. Küstah ve haddini bilmez olarak görülüyordu. En çok genç ve denenmemiş Renierês ile Papas'ın cemiyet içindeki varlıkları rahatsız ediyordu. Glarakês ve çevresi bunların derhal krallıktan gönderilmesini isteyince Kapodistrias cemiyetin ajanı olarak Tesalya ve Makedonya'ya Papas'ı, 7 Ada'ya da Renierês'i gönderdi. Nitekim bu ikisi, biri dikkatsizliği diğeri ihanetiyle, komplonun çözülmesine sebep oldular⁴⁹.

Kasım ayında Yunan Hükümeti birşeylerden şüphelenmeye başlayınca Rusofil liderlik acele harekete geçilmesini düşündüyse de ortada gerçek bir strateji yoktu. Acele ile birtakım planlar yapıldı. En ayrıntılı olarak planladıkları Rumeli ve Mora'da eşzamanlı ayaklanma çıkarmak, Mesologgi ve Nauplio'yu ele geçirmek ve ardından Atina üzerine saldırı düzenlemektir. Sonradan bu planın uygulanamaz oluşunu görünce vazgeçtiler. Daha sonra Kapodistrias son hamle olarak zor kullanmak suretiyle darphaneyi ele geçirmeyi ve böylece hükümeti o sıralarda son derece ihtiyaç duyulan para sıkıntısına sokarak teslim almayı düşünmüştü. Bu fikre herkes katıldıysa da kimse sorumluluk almak istemedi ve bu plan da ortada kaldı⁵⁰.

Filortodoks Komplo'nun Ortaya Çıkması ve Komplocuların Yargılanması

Komplo, Yunanistan'da 1828–1831 yılları arasında başkanlık görevini ifa etmiş Kapodistrias'ın en küçük kardeşi Geôrgios Kapodistrias ile Albay Nikêtas Stamatelopoulos tarafından örgütlenen gizli bir cemiyetin varlığının 1839 yılı Aralık ayında Yunan hükümeti tarafından keşfedilmesiyle ortaya çıktı. 22 Aralık 1839 tarihinde Makedonya kökenli olan Emmanuel Papas bu cemiyetin üyesi olarak kendisini gönüllü olarak ele verdi. Sarayın müdavimlerinden olan Tzames Karatassos vasıtasıyla Kral Othôn'a adı geçen bu kimseleri lider sıfatıyla komploya bulaştıran bazı belgeler sundu. Ertesi gün polis her ikisinin de evini aradı ve bazı belgeler ele geçirdi. 25 Aralık'ta Kapodistrias ile Nikêtas

⁴⁸ Petropulos 1968, 335; Jelavich 1966, 101; Petropoulos ve Koumariou 1980, 78.

⁴⁹ Petropulos 1968, 336.

⁵⁰ Petropulos 1968, 337; Petropoulos ve Koumariou 1980, 78.

Atina'da, 7 Ada'dan dönmekte olan da Renierês de ajan sıfatıyla Spetsai adasında tutuklandı. Bu gizli cemiyetin iki temel amacı Tesalya, Epir ve Makedonya'daki Osmanlı idaresine karşı bir isyan hazırlamak ve Katolik olan Yunanistan Kralı Othôn'un Ortodoks inanca sahip bir idareci ile değiştirilmesiydi. Cemiyetin kurucularının gerek Rusya yanlısı olması ve gerekse de bu cemiyetin Ortodokslukla olan ilgisi sebebiyle Rusya'nın bu komploda etkisi ve yardımını olduğu iddia edildi⁵¹.

Esasen hazırlanan komplonun başından beri bir takım sorunları vardı ki bunlar başarısızlığı beraberinde getirdi. Komplo liderlerinin halkı yanına alma ve isyana çağırma tarzı, yeterince etkili olabilecek bir merkezî teşkilatlanmanın bulunmayışı, fikir ayrılıkları, tecrübesizlik, oyalanma ve ağırdan alma gibi sebepler başarısızlığa davetiye çıkardı. Komploya ihanet eden Papas'ın şahitliği üzerine Rusya'nın bu işin arkasında olduğuna dair kanaâti gittikçe artan Kral Othôn, Rusofillerin bir üyesi olan ve aynı zamanda İçişleri ile Eğitim ve Din Bakanlığı görevlerini yürüten Glarakês'ten kendisini izah etmesini istedi⁵².

Papas'ın şahitliği veya keşfedilen belgelerden hareketle hükümet, cemiyetin kilisede düzenlenecek 1840 yılbaşı merasimi sırasında Kral'ı kaçıracakları ve onu mezhep değiştirme veya tahttan indirme seçeneklerinden birine zorlamaya niyetlendiklerinden şüphelendi. Yılbaşı günü Kral ve Kraliçe planlandığı şekilde merasime katıldılar. Herhangi bir olay yaşanmadı. Kraliyet çifti halk tarafından her zamankinden daha fazla tezahürat ve alkış aldı. Bu arada Saray yönetimi, taşrada jandarma tarafından yapılan incelemelerle komploya dair kanıt aradı. Gennaios Kolokotrônês, Tzavelas, Mamourês ve Glarakês gibi Rus partisine mensup şahsiyetler gözetim altına alındılar. Komplonun ülkede duyulması parti mücadelelerinin kargaşasını o güne dek yaşanmadığı kadar şiddetlendirdi⁵³.

Rus partisinin programının bir bölümü aynı zamanda Nikêtas ve Kapodistrias tarafından kurulan Filortodoks Cemiyet'in de izlediği politikaydı. Atina'daki Avusturya elçiliğinin sekreteri olan Wallenburg, anayasa taraftarı muhalefetin aynı zamanda 7 Ada üzerindeki İngiltere hâkimiyetini kaldırmanın komplonun diğer bir hedefi olduğunu iddia ettiğini belirtiyordu. Cemiyetin

---

⁵¹ Marangou-Drygiannaki 2000, 31; Jelavich 1966, 89; Petropoulos ve Koumariou 1980, 77; Fray 2003, 192-198; Petropoulos 1968, 331-332; Driault ve L'Héritier 1925, II, 195; Todorov 1995, 32; Malakasses 1973, 54.

⁵² Marangou-Drygiannaki 2000, 36; Petropoulos 1968, 337.

⁵³ Driault ve L'Héritier 1925, II, 196; Petropoulos 1968, 331-332; Petropoulos ve Koumariou 1980, 77.

nüfuzunun henüz ülkede yayılmadığı ve hükümetin güvende olduğu düşünülüyordu⁵⁴.

Komplo açığa çıkınca Yunanistan'daki İngiliz ve Fransız partilerinin yanı sıra Londra hükümeti de bunu kullanmaya başladı. Rusya'nın resmen bu meseleye karıştığını düşünüyorlardı. Bu konuda Rusya'nın parmağı olduğu düşüncesi iki sebebe dayanıyordu. Birincisi Rusya'nın ortak dinî inançlarının bağı altında Asya ve Avrupa'daki bütün Yunanlıları birleştirme vizyonu zaten biliniyordu. İkincisi ise komplocuların kendilerinden kaynaklanmaktaydı. Yaptıkları organizasyona güvenilirlik sağlamak adına Çar'ın adını kullanıyorlardı. Kim tarafından desteklendikleri sorulduğunda verdikleri cevap *N.A.P.* idi. Bu *Nicolas Autocrate de Russie* anlamına geliyordu. Komploculardan biri de onu bu komploya çeken kişi olarak Rus elçi Katakazy'nin adını vermişti. Yakalananlardan biri olan Renierês ifadesinde cemiyetin amacının Osmanlı idaresindeki Epir ve Tesalya'nın kurtarılması olduğunu hatta bu konuda İmparator Nikola'nın desteğini aldıklarına dair Kapodistrias'ın güvence verdiğini beyan etmişti⁵⁵.

Yakalananlar Rus yanlısı olduklarından Rusya'yı gücendirmemek için yargılama sürecinde yasal bir uygulama ve mantık sırası izlenmedi. Yakalananların ifadeleri 5 günlük bir gecikmenin ardından alındı ve sorgulayanlar da yanlış bir yol takip ettiler. Kral Othôn dahi tuhaf bir durum içinde kendini buldu. Bir yandan komplonun açığa çıkarılmasını istiyor, öte yandan Koruyucu Güçlere karşı uyguladığı denge siyaseti gereği Rusya'yı gücendirip karşısına almak istemiyordu. Duruşma öncesi ifade alma ve sorgulamalar beş ay sürdü. Tamamlanan dosya Mayıs 1840'ta Devlet Savcısı'na gönderilebildi. Suçlama delil yetersizliğinden ötürü ağır bir suç yerine hafif olarak nitelendirildi. Komplonun organizatörleri olarak Nikêtas Stamatelopoulos ve Geörgios Kapodistrias ile ana hedefi irredentizm olan komplonun gizli ajanı olarak da Nikolaos Renierês olmak üzere üç kişi itham edildi⁵⁶.

Duruşma, 11 Temmuz 1840 tarihinde Atina İkinci Hafif Suçlar Mahkemesi'nde görüldü. Renierês'in komplodaki kendi ilgisine dair raporu mahkemede okunmadı. Hâlbuki bu rapor Stamatelopoulos'un Kral Othôn'a karşı olan düşmanlığını, Atina'daki Rus elçiliğinin komplodaki ilgisini göstermekteydi. Hâkimler kendi aralarındaki 4 saatlik bir istişareden sonra beraat kararı aldılar. Beraat kararı Kral'ı kızdırdı ve Başsavcı Typaldos'u

⁵⁴ Jelavich 1966, 89 ve 98; Petropulos 1968, 332; Petropoulos ve Koumarianou 1980, 77.

⁵⁵ Driault ve L'Héritier 1925, II, 195; Marangou-Drygiannaki 2000, 39; Jelavich 1966, 89.

⁵⁶ Marangou-Drygiannaki 2000, 36; Jelavich 1966, 95; Petropoulos ve Koumarianou 1980, 79; Petropoulos 1968, 338.

görevinden aldı. Komplocular serbest kaldılar ve Atina'dan uzaklaştırıldılar. Kapodistrias sürgüne gönderildi ve o da Mısır'a gitti. Nikêtas Stamatelopoulos Aigina adasına gitti ve komplo hakkında hiçbir şey söylemedi. G. Kapodistrias Rus yanlısı organizasyonun kendi fikri olduğunu söyledi. Yargılanan herkes komploda başkalarının varlığını inkâr etti⁵⁷.

Atina'daki Rus diplomatik misyonunun gizlice desteklediği ve Yunanlı bazı sivil görevlilerin yarattığı Filortodoks Cemiyet gerçekte tam manasıyla açığa çıkarılmadı. Komplo hiçbir pratik sonuç elde edememişse de Yunan siyasî hayatının önemli bir unsurunun görüşlerini yansıtmaları bakımından cemiyetin hedefleri ilgi çekici oldu. Başarısızlıklarına rağmen Rusofiller, Yunan Kilisesi 1852'de tekrar İstanbul'daki Patrikhane ile ilişki kuruncaya dek ülkedeki güçlü nüfuzlarını korudular⁵⁸.

Anayasal idareye inanmayan Rusya, eğer ülkesinde anayasaya onay verirse Othôn'un mutlak hâkimiyetinin zayıflayacağını düşünmeye başladı. Böylece Rus elçisi Katakazy, Yunanistan'da anayasal monarşi kurulması için anayasa hareketine destek vermeye başladı. Nitekim 3 Eylül 1843 tarihinde yapılacak olan anayasa darbesi ile Kral Othôn anayasal monarşiye geçmeye zorlanacaktı. Ayrıca Rusların temel hedefi Ortodoksluğu güçlendirmek olduğundan Rusya, Yunanistan için Ortodoks Hıristiyan bir monarşinin tesisi fikrinden hiç vazgeçmedi⁵⁹.

1840 yılının gelmesiyle birlikte İngiltere'nin tesiriyle Yunan dinî hiyerarşisinin muhafazakâr kesimini zayıflatmaya yönelik tedbirler alındı. Othôn, şüpheli görülen İçişleri Bakanı Glarakês'i görevden alarak yerine hiçbir partinin üyesi olmayan Theokharês'i atadı. Kutsal Sinod içerisinde yer alan Rus partisi yanlıları temizlendi. Sinod, Patrikhane'den ayrılmayı savunanlarla dolduruldu. 1840 yılı Mart ayında İngiltere bu vesileyle diğer konularda İngiliz menfaatleri karşısında muhalefet eden İstanbul'daki Patrik VI. Grêgorios'u görevinden aldırıldı. İngiltere bu sayede kendi lehine bazı siyasî menfaatler sağlamış oldu. Esasen komplo doğrudan bir netice vermedi. İngiliz ve Fransız partilerinin Rusları alenen suçlamalarına karşın ne Othôn ne de Bavyera hükümeti, Rusya'nın bu işe karıştığına inanmadı⁶⁰.

Ancak geriye Osmanlı idaresindeki Rumlarla meskûn vilayetleri isyana kıskırtmak ve Yunan yayılmasını temin etmek Yunanlıların millî amacı olarak

⁵⁷ Jelavich 1966, 94-95; Marangou-Drygiannaki 2000, 36-39; Petropoulos ve Koumariou 1980, 79; Petropoulos 1968, 341.

⁵⁸ Marangou-Drygiannaki 2000, 40; Jelavich 1966, 89.

⁵⁹ Marangou-Drygiannaki 2000, 40-41.

⁶⁰ Driault ve L'Héritier 1925, II, 197; Jelavich 1966, 94-95.

kaldı. Daha sonra Kral Othôn'un bizzat kendisi bu amaca destek verdi. Yakın gelecekte ise Fransız partisi "Megali İdea"nın avukatı haline gelecekti⁶¹.

Filortodoks Komplonun İstanbul'da Öğrenilmesi ve Osmanlı Devlet Adamlarının Tutumu

Atina'daki İngiliz temsilci Lyons, İstanbul'da bulunan İngiliz elçi Ponsonby'ye gönderdiği yazıda Yunanistan'daki Filortodoks cemiyetten ve ortaya çıkarılan komplodan bahsetmişti. Bunun üzerine Ponsonby de Osmanlı Devleti'ni bu cemiyetten ve amaçlarından haberdar etmiştir⁶². Osmanlı Devleti ile Yunanistan arasında ticaret antlaşması imzalanmadığından iki ülke arasında henüz diplomatik ilişkiler kurulmamıştı. Bu sebeple Atina'da bir Osmanlı diplomatik temsilcisi bulunmadığından komplonun haberi bu şekilde dolaylı bir yoldan İstanbul'a ulaşmış oldu.

Ponsonby, kendisine ulaşan haberlere göre, Yunanistan'da gizlice kurulan cemiyetin iki temel amacından birinin Yunan kralını tahtından indirmek, diğerinin de bazı Osmanlı memleketlerini ele geçirmek olduğunu belirtmektedir. Komplonun ortaya çıkarılışını özetledikten sonra el konulan evraktan bahisle bunlardan birinde adı geçen cemiyetin mevcudiyetinin İstanbul Patriğine bildirildiğini, diğerinde ise Yenişehir-i Fenar, Selânik ve Yanya taraflarında cemiyetin yayılmasına dair tertibin yer aldığını ifade etmektedir. Atina'daki Elçi Lyons'un geçici Dışişleri Bakanı Paikos'a giderek ele geçen evrakta Yunanistan'ın Tesalya, Epir ve Makedonya'ya doğru yayılmasını temin etmek niyetine dalâlet eden bir ibarenin yer alıp almadığı yönündeki sorusuna Bakanın bu maddeyi küçümsediğini ve dolayısıyla müsteşarları tarafından Lyons'a mülâyemetle hareket etmesi nasihatinin verildiğini eklemektedir. Ponsonby, kendi mütalâasına göre, bu durumda Yunan sınırının genişletilmesine dair niyetler ortaya çıkmışken Osmanlı Devleti'ni dikkatli olması yönünde uyarmaktadır. Kapodistrias'ın Rum Patriğine mektup yazmasına dikkat çekerek komplocuların İngiltere idaresindeki 7 Ada'nın dahi Yunanistan'a katılması arzusunda olduklarını bildiğini ve hâlihazırda Patriğin 7 Ada'da sergilediği muamelelerin bu şüpheyi arttırdığını ilâve etmektedir⁶³. Ponsonby'nin, 7 Ada'yı gündeme getirerek Osmanlı Devleti'ne karşı olan Yunan emellerinin ciddiyetini göstermekle beraber İstanbul Rum Patriğine de dikkati çekmeye çalıştığı görülmektedir. Nitekim yukarıda bahsedildiği üzere Patriği azlettirecektir. Ayrıca bu ihbarnamede cemiyetin diğer amaçlarından

⁶¹ Jelavich 1966, 94-95.

⁶² BOA, İ.MTZ.(01) 1/2.

⁶³ BOA, İ.MTZ.(01) 1/2.

ziyade Osmanlı aleyhine olan yayılmacı maksadına yoğunlaşarak bilgilendirmede bulunmaktadır.

Yine İstanbul'da bulunan Yunan maslahatgüzarı da bir ilânname göndererek durumu Hariciye Nezareti'ne iletmiştir. Burada gizli bir cemiyetin Yunanistan'da ortaya çıktığına dair bilgi verildikten sonra özellikle cemiyetin Arnavutluk, Livadya, Selânik taraflarında isyanlar çıkartma niyetinde olduğuna yer verildi. Yunan hükümeti tarafından süratle harekete geçilerek bu gizli cemiyetin fikirlerinin yayılmadan önce derhal tesirli önlemlerin alındığı, yakalananların mahkeme sürecinde olduğu ve konu hakkında bilgi toplanmasına devam edildiği ve yakında yine bilgi verileceği ifade edildi⁶⁴.

Bu suretle İstanbul'da öğrenilen ve *Hakk-ı Din dostları* ve *Muhibb-i İman* olarak belgelerde geçen Filortodoks Cemiyetin Osmanlı vilâyetlerinde çıkaracağı fitne ve fesada karşı ihtiyaten tedbirler alınması düşünüldü. Henüz vilâyetlerde endişe edilecek bir durum yaşanmamışsa da konunun önemine binaen teyakkuz halinde hareket etmek gerektiğinden Arnavutluk, Rumeli ve Selânik taraflarına gereken tenbihatlarda bulunulması ve gereken önlemlerin alınmasının toplanacak bir meşveret meclisinde müzakere edilmesi yönünde 20 Ocak 1840'da bir irade sadır oldu⁶⁵.

Tırhala Mutasarrıflığı'ndan gelen 9 Şubat 1840 tarihli yazıda Yunanistan'da yaşanan hadisenin haber alındığı fakat gerçekte ne olup bittiğinin henüz lâyıkıyla öğrenilemediğinden bahisle mutasarrıflık idaresinde bulunan mahaller ve hudutbaşlarının muhafazasına özen ve dikkat gösterildiği, ayrıca durumun gereği olarak görevlilerin uyarılarak muhafaza işine daha fazla gayret edileceği bilgisi veriliyordu⁶⁶. Bu arada meşveret meclisi toplandı. Toplantıda, alınan bilgi ve yapılan tahkikatlara nazaran komplonun bastırıldığı, bunun sadece Yunanistan'a hemsınır Osmanlı vilâyetlerine mahsus bir girişim olmayıp, öncelikle Yunan Kralını ve idaresini hedef aldığından, aslen bu konunun Yunanistan'ın daha çok kendi iç meselesi olduğu ifade edildi. Bu sebeple komplonun ortadan kaldırılmasında evvelâ Yunanistan'ın dikkat göstereceği, Osmanlı Devleti açısından ise endişe edilecek bir durum görünmediği üzerinde duruldu. Yine de ihtiyatlı olmak adına gerekli önlemlerin alınması için Rumeli Eyaleti Kaimmakamına, Tırhala Müşiri Emin Paşa ve Elviye-i Selâse Müşiri Mustafa Nuri Paşa'ya haber verilmesi uygun görülerek 1 Mart'ta bir başka irâde çıktı⁶⁷.

---

⁶⁴ BOA, İ.MTZ.(01) 1/2.

⁶⁵ BOA, İ.MTZ.(01) 1/2.

⁶⁶ BOA, İ.MTZ.(01) 1/5.

⁶⁷ BOA, İ.MTZ.(01) 1/5.

Tırhala Müşiri Emin Paşa da ihtiyaten gerekli önlemlerin alınacağını, Mustafa Nuri Paşa ile olan muhaberatından bahisle elde edeceği bilgileri göndereceğini ve o taraflarda henüz herhangi bir uygunsuzluk yaşanmadığını ve asayişin yerinde olduğunu Nisan ayında bildirdi⁶⁸. Osmanlı devlet adamlarının konuya dair gereken hassasiyeti gösterdikleri görülmektedir. Teyakkuza geçerek aldıkları tedbirlere rağmen bu sıralarda Osmanlı ülkesinde Filortodoks Cemiyetten kaynaklanan bir karışıklık meydana gelmedi.

Osmanlı Devleti'nin, Yunanistan'a yeni atanan ve 1840 yılı Mayıs ayında görevine başlayan, Atina'daki elçisi Kostaki Musurus da diplomatik alanda devreye girerek devletine karşı planlanan komploda yer aldığı görünen kimselerin cezalandırılmaları ile alâkadar oldu. Bu konudaki girişimleri üzerine kendisine 29 Temmuz 1840 tarihinde resmî bir açıklama mektubu yazıldı. Mektupta mahkeme tarafından maalesef suçluların beraat ettirildikleri, buna rağmen hükümetin yine de iddia edilen suçlamalara inandığından bahisle adlî hükümlere saygı duymakla birlikte Kral'ın hükümetinin Babîâlî'ye karşı olan itimadını ve samimiyetini göstermek maksadıyla bu hususta gücü dâhilinde elinden geleni yapmayı istediği ve hatta bu konuda bazı tedbirler aldığı ifade edildi. Alınan tedbirler arasında görevini lâyıkıyla yerine getirmeyen Başsavcı Typaldos'un azledildiği, G. Kapodistrias'ın krallıktan sürüldüğü ve hukukun sınırları dâhilinde kalmak kaydıyla diğer suçlular hakkında da benzer önlemlerin alınacağı bilgisine yer verildi⁶⁹.

Sonuç

Rusya, İngiltere ve Fransa tarafından Osmanlı bünyesinden kopararak oluşturulan yeni Yunan devletinin toprakları dışında ülkede bulunan Yunan nüfustan çok daha fazla bir Rum nüfusun İmparatorluk dâhilinde bulunuyor olması doğal olarak Yunanlıları harekete geçirmekte geciktirmedi. Bağımsızlığın ardından kardeşleri “Esir Rumların” kurtarılarak onlarla meskûn Osmanlı vilâyetlerini yeni krallığın sınırları içine katma düşüncesi Yunanistan'ın temel millî hedefi haline geldi. Bu hedef tüm Yunan siyasî liderleri ve partilerinin ortak konusu olmakla birlikte Ortodoksluk ana ekseninden güç alan ve hareket eden Rusofillerin bu konuda daha önde oldukları görülmektedir. Zira “Yunanlı” zihninde Ortodoksluk ve Yunan milliyetçiliğinin birbirinden ayrılamaz olgular olması siyasî sahnede onları daha güçlü ve etkin kılıyordu.

⁶⁸ BOA, İ.MTZ.(01) 1/10; HAT, 425/58312.

⁶⁹ Petropulos 1968, 343.

Rusofillerin gerek Yunanistan ve gerekse Osmanlı İmparatorluğu'na ait tasavvurlarına dayanan komplo girişimleri başarısız oldu. Esasen ülke içerisinde başarılı olsalar da 1830 ve 1840'ların Avrupa siyasî konjonktürü gereği sınır ötesi planlarının bu dönemde gerçekleşmesi şüpheliydi. Zira ne Yunan devleti o kadar güçlü idi, ne de Büyük Güçlerin Yunan yayılmasına henüz izin vermeye niyetleri yoktu. Lâkin komplo girişimi başarısız olsa da hemsınır Osmanlı vilâyetlerini tahrik etme, isyana kışkırtma ve bu sayede ilhak etme düşüncesi baki kaldı. Nitekim bu teşebbüs 1841, 1853 ve 1878 yıllarında çok daha ciddi surette denenecekti.

Komplonun İstanbul'da öğrenildiği andan itibaren Osmanlı devlet adamlarının derhal konuyla ilgilendikleri görülmektedir. Meşveret meclisinde mesele görüşülmüş, sınır vilâyetleri fitne ve fesada karşı uyarılmış, bölgedeki idareciler de gereken önlemleri almışlardır. Hatta Atina'ya yeni elçi atanan Musurus'un da meselenin takipçisi olduğu anlaşılmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA

a- Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA) İstanbul

Hatt-ı Humayun (HAT) 425/58312

İrâde Eyalât-ı Mümtaze – Yunanistan [İ.MTZ(01)], 1/2; 1/5; 1/10.

b- Yayımlanmış Belgeler

Article Explanatory and Supplementary to the Article VIII of the Convention Between the Courts of Great Britain, Bavaria, France and Russia Relative to the Sovereignty of Greece, Signed at London April 30, 1833. Presented to both Houses of Parliament by Command of His Majesty, 1833, London.

“Convention Between Great Britain, France and Russia, on the One Part, and the Bavaria on the Other, Relative to the Sovereignty of Greece”, *The American Journal of International Law*, Vol. 12 No. 2, 1918.

Convention Relative to the Sovereignty of Greece, Between His Majesty, The King of the French and the The Emperor of all the Russias on the one part, and The King of Bavaria on the other, Signed at London, May 7, 1832. Presented to both Houses of Parliament, by Command of His Majesty, 1832.

c- Araştırma Eserler

- Crawley 1973 C. W. Crawley, *The Question of Greek Independence*, Howard Fertig, New York.
- Dakin 1972 Douglas Dakin, *The Unification of Greece, 1770-1923*, Ernest Benn Ltd., London.
- Despotopoulos 1980a Aleksandros Despotopoulos, “Η Επανάσταση κατά το 1828 [1828 Yılında İhtilâl]”, *İστορία Του Ελληνικού Έθνους, Ελληνική Επανάσταση* [Yunan Ulusunun Tarihi, Yunan İhtilâli], Τόμος IB, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα.

- Despotopoulos 1980b Aleksandros Despotopoulos, “Η Συνθήκη της Αδριανουπόλεως, Μεταστροφή της Αγγλικής Πολιτικής [Edirne Antlaşması, İngiliz Politikasının Dönüşü]”, *Ιστορία Του Ελληνικού Έθνους, Ελληνική Επανάσταση* [Yunan Ulusunun Tarihi, Yunan İhtilâli], Τόμος IB, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα.
- Despotopoulos 1980c Aleksandros Despotopoulos, “Η Επανάσταση κατά το 1830 [1830 Yılında İhtilâl]”, *Ιστορία Του Ελληνικού Έθνους, Ελληνική Επανάσταση* [Yunan Ulusunun Tarihi, Yunan İhtilâli], Τόμος IB, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα.
- Despotopoulos 1980d Aleksandros Despotopoulos, “Τελική Ρύθμιση του Ελληνικού Ζητήματος [Yunan Meselesinin Son Düzenlenmesi]”, *Ιστορία Του Ελληνικού Έθνους, Ελληνική Επανάσταση* [Yunan Ulusunun Tarihi, Yunan İhtilâli], Τόμος IB, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα.
- Driault-L’Héritier 1925 Édouard Driault, Michel L’Héritier, *Histoire Diplomatique de la Grèce de 1821 a nos jours*, Tome I, *L’insurrection et l’indépendance (1821–1830)*, par Édouard Driault, Paris.
- Driault-L’Héritier 1925 Édouard Driault, Michel L’Héritier, *Histoire Diplomatique de la Grèce de 1821 a nos jours*, Tome II, *Le règne d’Othon – La Grande Idée (1830–1862)*, par Édouard Driault, Paris.
- Frary 2003 Lucien J. Frary, *Russia and Independent Greece: Politics, Religion, and Print Culture (1833–1844)*, University of Minnesota, Unpublished Ph. D. Dissertation.
- Frazeo 1965 Charles Aaron Frazeo, *The Orthodox Church of Greece from the Revolution of 1821 to 1852*, Unpublished Ph.D. Dissertation, Indiana University.
- Hatipoğlu 1988 M. Murat Hatipoğlu, *Yunanistan’daki Gelişmelerin Işığında Türk-Yunan İlişkilerinin 101 Yılı (1821-1922)*, TKAE Yay., Ankara.
- Jelavich 1962 Barbara Jelavich, *Russia and Greece During the Regency of King Othon 1832–1835, Russian Documents on the First Years of Greek Independence*, Institute for Balkan Studies, Thessaloniki.

- Jelavich 1966 Barbara Jelavich, "The Philorthodox Conspiracy of 1839: A Report to Metternich", *Balkan Studies*, Vol. 7, No. 1, Thessaloniki, 89-102.
- Kaldis 1967 William P. Kaldis, "Leopold and the Greek Crown", *Balkan Studies*, Vol. 8, No. 1, Thessaloniki.
- Kokkou 1980 Eleni Kokkou, "Το Ελληνικό Κράτος κατά το 1831 [1831 Yılında Yunan Devleti]", *Ιστορία Του Ελληνικού Έθνους, Ελληνική Επανάσταση* [Yunan Ulusunun Tarihi, Yunan İhtilâli], Τόμος IB, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα.
- Korisis 1966 Hariton Korisis, *Die Politischen Parteien Griechenlands 1821-1910*, Nürnberg.
- Malakasses 1973 John Thomas Malakasses, *France as a Protecting Power in Greece, 1832-1848*, University of Cincinnati, Unpublished Ph. D. Dissertation.
- Marangou-Drygiannaki 2000 Sparti Marangou-Drygiannaki, "Orthodoxy and Russian Policy towards Greece in the 19th Century: The Philorthodox Conspiracy (1830-1840)", *Balkan Studies*, Vol. 41 No. 1, Thessaloniki, 27-42.
- Muahedat Mecmuası*, TTK, C. IV, Ankara 2008.
- Narodounghian 1897-1903 Gabriel Narodounghian, *Recueil d'Actes Internationaux de l'Empire Ottoman*, Tome 2, Paris, 1897-1903.
- Örenç 2009 Ali Fuat Örenç, *Balkanlarda İlk Dram: Unuttuğumuz Mora Türkleri ve Eyaletten Bağımsızlığa Yunanistan*, Babiali Kültür Yay., İstanbul.
- Petropoulos-Koumarianou 1980 Iōannês Petropoulos - Aikaterinê Koumarianou, "Περίοδος Βασιλείας του Όθωνος 1833-1862 [Othôn'un Krallığı Dönemi 1833-1862]", *Ιστορία Του Ελληνικού Έθνους, Νεώτερος Ελληνισμός από 1833 ως 1881* [Yunan Ulusunun Tarihi, 1833'den 1881'e Yeni Helenizm], Εκδοτική Αθηνών, Τόμος ΙΓ, Αθήνα.
- Petropulos 1968 J. Anthony Petropulos, *Politics and Statecraft in the Kingdom of Greece 1833-1843*, Princeton University Press, Princeton.

- Svoronos 1988 Nikos Svoronos, *Çağdaş Hellen Tarihine Bakış*, çev. Panayot Abacı, Belge Yay., İstanbul.
- Todorov 1995 Varban N. Todorov, *Greek Federalism during the Nineteenth Century (Ideas and Projects)*, Columbia University Press, New York.
- Turan 1951 Şerafettin Turan, “1829 Edirne Antlaşması”, *A.Ü. DTCTF Dergisi*, IX/1-2, Ankara.
- Woodhouse 1973 C. M. Woodhouse, *Capodistria: The Founder of Greek Independence*, Oxford University Press, London.

Bülent Akyay